

Van onherbergzaam moeras tot recreatief natuurgebied

Lisse Verbakel

Onderzoeksvraag

Hoe is het huidige landschap in het natuurgebied Het Bossche Broek tot stand gekomen?

Gebiedsbeschrijving

Het Bossche Broek is een natuurgebied dat ten zuiden van de stad 's-Hertogenbosch ligt. In 1185 werd Den Bosch gesticht op een zandrug midden in een uitgestrekt moerasgebied, dat diende als beschermende natuurlijke barrière. Hieraan dankt het natuurgebied dan ook zijn naam, broek is een term die gebruikt wordt om een moerasgebied aan te duiden. In het Bossche broek zijn de sporen van deze moerassige omgeving nog duidelijk te zien, ondanks dat het gebied in de 17e eeuw is omdijkt en **droogmakerij** heeft plaatsgevonden. Sinds 2007 is het een beschermd Natura-2000 gebied, de unieke dekzandvegetatie herbergt diverse zeldzame dier- en plantensoorten^[1].

Figuur 1: Het Bossche Broek op de kaart (geel)^[2].

Resultaten

Het Bossche Broek ligt gemiddeld op 2,50 meter boven NAP^[3]. Als je de hoogtekaart van Zuid-Nederland bekijkt zie je duidelijk een groot hoogteverschil van ca. 30 meter^[3] vanaf de grens met België richting het noorden tot 's-Hertogenbosch. De grondwaterstromingen lopen dan ook in noordelijke richting, dit verklaart het uitgestrekte moeraslandschap dat het gebied vroeger kenmerkte.

Figuur 2: Bossche broek als recreatiegebied.

Na de omdijking van het gebied daalde de grondwaterstand tot onder het maaiveld. Er is vanaf dat moment sprake van een **poldergebied**, een gebied waarbinnen het peil van het oppervlaktewater onafhankelijk van de omgeving wordt geregeld^[5]. De rivieren de Dommel en de Aa beïnvloeden door hun ligging het waterpeil binnen de polder. Er zijn drie **watervoerende pakketten** in de ondergrond te onderscheiden. Het eerste heeft een dikte van ca. 45 meter^[4]. Onder natuurlijk verval komt uit dit pakket de **kweldruk** naar buiten. In poldergebieden is de **grondwaterstand** in grote lijnen te bepalen aan de hand van het peil in de sloten^[5]. In figuur 3 is te zien dat de grondwaterspiegel dicht aan het maaiveld staat. De grondwaterstand schommelt dan ook gedurende het jaar tussen de 10 en 60 cm onder het maaiveld^[6].

Figuur 3: Waterstand in de diverse sloten in het gebied.

Alle kenmerken van dit gebied hebben tot onder andere grasland, dekzandvegetatie en nat hooiland geleid^[7], waarbinnen verschillende unieke planten voorkomen.

Conclusie

Het Bossche Broek is dus een waardevol natuurgebied dicht langs het centrum van 's-Hertogenbosch. Het was ooit een onherbergzaam moeras, door de laaggelegen locatie in Zuid-Nederland. Toch is het gebied door droogmakerij geworden tot een polder die onder invloed staat van opkomend kwelwater. De kwel komt vanaf het buiten de polder gelegen gebied door het eerste watervoerende pakket in de ondergrond terecht. De hoge grondwaterspiegel ten opzichte van het maaiveld heeft hier een nat hooiland gecreëerd waar een scala aan zeldzame planten en dieren voorkomt.

Referenties

- ^[1] Provincie Noord-Brabant, *Beheerplan Vlijmens Ven, Moerputten, Bossche Broek*, http://www.brabant.nl/dossiers/dossiers-op-thema/natuur-en-landschap/natuur/natura_2000/beheerplan-vlijmens-ven-en-bossche-broek.aspx
- ^[2] Ministerie economische zaken, *interactieve detailkaart natura-2000*, <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendataba se.aspx?subj=n2k&groep=11&id=n2k132&topic=documenten>
- ^[3] AHN, Online Viewer, <http://www.ahn.nl/pagina/viewer.html>
- ^[4] Kiwa Water Research/EGG-consult, 2007, *Knelpunten- en kansenanalyse Natura 2000-gebied 132 - Vlijmens Ven, Moerputten en Bossche Broek*
- ^[5] *Dictaat Water 1*, oktober 2014
- ^[6] DINO loket, 7 december 2014, Id.put:B45C0391
- ^[7] De Monte, L., Van de Vrede, E., *'De moerasdraak' Een korte beschrijving van het Bossche Broek*, Staatsbosbeheer, 2008